

להיפרד ולהתחיל מחדש - כפרת חטא העגל

הרב דניאל טרופר (שיעור מס' 79)

danny@gesher.co.il

1. "בשעה שנתן לו הקב"ה את הלוחות היו סובלין את עצמן. כיון שירד וקרבו אל המחנה וראה את העגל, פרח אותה הכתב מעליהם ונמצאו כבדים על ידיו של משה" (מדרש תנחומא [ורשא], פרשת כי תשא, סימן כו)
2. "אמר משה: אם מניח אני את ישראל וארד- אין להם תקומה לעולם. איני זו מכאן עד שאבקש עליהם רחמים. מיד התחיל מלמד עליהם סניגוריא. אמר [משה] להקב"ה: יש לי זכות ללמד עליהם. אמר לו [משה]: רבון העולם, היזכר להם כשבקשת ליתן תורה לבני עשו ולא קבלוה וישראל קבלוה שנאמר, "וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה" וגו' (יט, ח). אמר הקב"ה: עברו על העשיה שנאמר, "סָרוּ מִהָר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסֶּכֶה" וגו' (לב, ח). אמר לו: היזכר להם כשהלכתי בשליחותך למצרים ואמרתי להם שמך, מיד האמינו והשתחוו לשמך שנאמר, "וַיִּאֱמָן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פָקַד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת עֲנָנִים וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּ" (ד, לא). אמר לו: עברו על השתחוויה שנאמר "סָרוּ מִהָר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסֶּכֶה וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ" וגו'. (לב, ח) אמר לו: היזכר לבחוריהם ששלחתים והקריבו לפניך זבחים שנאמר "וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לִיקֹזֶק פְּרִים:" (כד, ה) אמר לו: עברו על הזביחה שנאמר "סָרוּ מִהָר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסֶּכֶה וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ" וגו'. (לב, ח) אמר לו: היזכר להם מה שאמרת בסיני "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים" (כ, ב) אמר לו: עברו עליו שנאמר "וַיִּקַּח מִנְדָם וַיִּצַר אֹתוֹ בַּחֲרָט וַיַּעֲשֶׂהוּ עֵגֶל מִסֶּכֶה וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָעֵלִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:" (לב, ד) (שמות רבה [וילנא], פרשה מב, ד"ה א וידבר ה')
3. "כיון שסרחו ישראל אמר (משה): אם אני נותן להן - מזקיק אני אותן למצות חמורות ומחייב אני אותם מיתה לשמים שכן כתוב "לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני" (כ, ב). חזר לאחוריו. וראוהו הזקנים ורצו אחריו. אחז משה בראשי הלוחות והן אחזו בראשן וחזקו כחו של משה יותר מכחן של שבעים זקנים שנאמר "ולכל היד החזקה". נסתכל משה בלוחות וראה הכתב שבהן שפורח וכבדו על ידי משה ונפלו מידיה ונשתברו". (ילקוט שמעוני, כי תשא, שצ"ג)

4. 'משכיני אחריך – נרוצה!' רבנן אמרין: על שסלקת שכינתך מתוכנו - אחריך נרוצה. תדע לך שהוא כן, שכל צרות שבאו עליהן במעשה העגל לא נתאבלו. כיון שאמר להם משה "כי לא אעלה בקרבך" מיד "וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו"... אמרו ישראל לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, כלום האשה מתקשטת אלא לבעלה?" (שיר השירים רבה [וילנא], פרשה א, ד"ה ב ר' יוחנן)
5. "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם", וכי משה היה תופש בהקב"ה שהוא אומר הניחה לי? אלא למה הדבר דומה? למלך שכעס על בנו והכניסו לקיטון ומתחיל לבקש להכותו והיה המלך מצעק מן הקיטון הניחה לי שאכנו, והיה פדגוג עומד בחוץ. אמר הפדגוג המלך ובנו לפניו בקיטון למה הוא אומר הניחה לי? אלא מפני שהמלך מבקש שאלך ואפייסנו על בנו, לכך הוא מצעק הניחה לי, כך אמר הקב"ה למשה 'ועתה הניחה לי'. אמר משה מפני שהקב"ה רוצה שאפייס על ישראל, לפיכך הוא אומר ועתה הניחה לי, מיד התחיל לבקש עליהם רחמים הוי 'ויחל משה את פני ה' אלהיו' ". (שמות רבה [וילנא] פרשת כי תשא פרשה מב)
6. "משה דרש קל וחומר, אמר: 'מנודא לרב מנודא לתלמיד'. אמר: כיוון שבליבו של הקב"ה עליהם (כועס) אף אני פורש מהם". (תנחומא, כי תישא, כז)
7. "אמר לו הקב"ה: לא כך התניתי איתך, כשיהיו פניך כועסות – יהיו פני מרצין את פניך, וכשיהיו פני כועסות- יהיו פניך מרצין את פני" (שמות רבא, מ"ה ב)
8. "א"ל הקב"ה למשה: עכשיו יאמר הרב בכעס והתלמיד בכעס – ישראל מה תהא עליהם?" (ברכות, דף סג, עמוד ב)
9. " 'וטעם פני ילכו' - כבודי ילך עמך. 'והנחותי לך' - ולא להם: 'והשיב משה אם אין פניך הולכים' - עם ישראל. 'אל תעלנו' - בלשון רבים, והפסוק הבא אחריו לעד: אני ועמך. (אבן עזרא הפירוש הקצר שמות פרק לג)
10. "ויעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' - אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. אל רחום וחנון, אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר + שמות ל+ הנה אנכי כרת ברית". (תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב)